

Det Humanistiske Fakultet

Dansk Editionshistorie

Afslutningsseminar, fredag d. 12. sept. 2014

Christian Troelsgård:

»*Qui mutationes in vetustis scriptoribus sine manusciporum fide ferre non possunt*«.

Om græske og latinske teksters
udgivelseshistorie i Danmark

Marcus Meibom, i brev af 1. september 1650 til John Selden:

»Qui mutationes in vetustis scriptoribus sine manuscptorum
fide ferre non possunt«

(‘Den type mennesker, som ikke kan tåle forandringer hos de
gamle forfattere uden håndskriftbelæg’)

Marcus Meibom, i brev af 1. september 1650 til John Selden (efter brevbogen Oxford, Bodleian Library MS Selden supra 109, fol. 297r):

[...] Men da jeg mente, at det er passende at imødekomme **den type af mennesker, som ikke kan tåle forandringer hos de gamle forfattere uden håndskriftbelæg**, begyndte jeg at bede min ven om ihærdigt at anmode alle sine venner fra hvor som helst i verden om at gøre gamle håndskrifter tilgængelige for mig [...]

[...] Sed quod illis, qui mutationes in vetustis scriptoribus, sine mss. fide ferre non possunt, gratificandum duxerim, amicum illum orare coepi, ut vestustum mihi codicem alicunde procurare ab amicis haud gravaretur [...]

Claude Saumaise
(‘Salmasius’,
1588-1653)

*Mens aeterna suam effigiem, si pingere posset
In tabula, credo, posset ab horre auro,*
m. 3.

John Selden
(‘Seldenius’,
1584-1654)

Musicae Antiquae Scriptores Septem, udg. af Marcus Meibom
Amsterdam: Elzevier 1652

ANTIQUÆ
MUSICÆ
AUCTORES
SEPTEM.
GRÆCE ET LATINE.
MARCUS MEIBOMIVS
Restituit ac Notis explicavit.
VOLUMEN I.

AMSTELODAMI,
Apud Ludovicum Elzevirium,
5 c13 136 LIL # 7-0

Musicae Antiquae Scriptores Septem Amsterdam: Elzevier 1652

8 NOTE IN CAP. III. LIB. IV. MUS. BOETHII.

V. 18. *enharmonios*] Sic quoque hic bis Seld. alias ubique bene, *enarmonios*. v. 19. pro duabus notis habet hanc, A .

V. 22. habet has, Z^H v. 23. *extenta*. Γ. & NN.

V. ult. Ω *quadratum*] Seld. III *quadratum supinum*. & Z. V . *Paramefes*.

Pag. 6. v. 2. Seld. *quæ est tertia divisarum*. H. *quad.* Deinde pro E *folam* U. Porro ter, *diezeuemenon*. *se-mel*, *diecheuemenon*.

V. 4. *diversarum*] Seld. recte, *divisarum*. quomodo etiam reliquis tribus locis editus. Porro hic & v. 6.

a pro Δ . v. 5. pro Δ hanc *folam* III .

V. 7. pro duabus notis habet hanc, \square .

V. 8. Seld. male, *Diecheuemenon diatonos*. III *quadratum supinum*. & 2. V . *Nete*.

V. 10. Perperam Seld. *ultima divisarum*. & pro duabus notis unam, N.

V. 12. Seld. male, *dextrum & semi nō perfectum*. a. *sinistrum rursus respiciens*. Λ . v. 14. habet has notas. V v. 16. a. & v. 18. H . v. ult.

Seld. mutile, & *jacens acutum*.

BIBLIOPEGO.

Tabulæ tres Alypi inferantur hoc modo.

Γ Ε Ν Ο Σ . Δ Ι Α Τ Ο Ν Ο Ν . pag. 3.

Γ Ε Ν Ο Σ . Χ Ρ Ω Μ Α Τ Ι Κ Ο Ν . pag. 23.

Γ Ε Ν Ο Σ . Ε Ν Α Ρ Μ Ο Ν Ι Ο Ν . pag. 44.

Reliqua tabula ponatur initio Aristoxeni. pag. 1.

AAT

I

Α Λ Υ Π Ι Ο Υ

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

Μ Ο Υ Σ Ι Κ Η

Α Λ Υ Π Ι

Ι Ν Τ Ρ Ο Δ Υ Κ Τ Ι Ο

Μ Μ Σ Ι Κ Α

Μ Α Ρ Κ Ο Μ Ε Υ Β Ο Μ Ι Ο

Interprete.

Β Η Σ Μουσικῆς ἐν τρι-
ῶν τῶν σωκεκλησῆτων
ἑπισημῶν πελειμεδῆς,
ἀρμονικῆς, ρυθμικῆς;
μελερικῆς πρώτῃ τε πέ-
ξῃ, καὶ σοικειωδεσῆτῃ νοητέον τῆν
πρὸ τῶν ἡρμοσμένων πρᾶγματεῖαν.
αὕτη δὲ ἀρμονικὴ καλεῖται, *Δια-*
κεκλησῆ πνα δῶαμιν ἔχουσι,
καὶ κατὰληπτικῶν τῶν ἐμμελῶν
καὶ Διασηματικῶν Φθόγγων, καὶ
τῶν ἐν αἰσίοις γινομένων Διαφορῶν.
ἀνασρέφεται δὲ μάλιστα, καὶ ἰεω-
ρεῖται, πρὸ τῶν ἡρμοσμένων τῆς μου-
σικῆς μέρῳ. ἔ μέρη ἐπτά. πρώτον,
πρὸ Φθόγγων. δεύτερον, πρὸ Δια-
σημάτων. τρίτον, πρὸ συσημάτων.
τέταρτον, πρὸ ἰσῶν. πέμπτον, πε-
ρὶ τόνων. ἕκτον, πρὸ μεταβολῶν.
ἑβδομον, πρὸ αἰσῆς τῆς μελοπι-
ας. ἔτω δὲ πεταγμένον τέτων;

Γ V M Musica ex tribus
primariis, atque inter
se conjunctissimis sci-
entiis, Harmonicâ,
Rhythmicâ & Metri-
câ, consistat; primam ordine, at-
que elementa præcipue continen-
tem censēbimus tractationem eam,
quæ circa modulatam seriē ver-
fatur. Atque hæc Harmonice vo-
catur, vim quandam discernendi
habens, ac percipiendi concinnos,
intervallisque distinctos sonos, &
quæ in illis contingunt, differen-
tias. Verfatur verò maximè, atque
contemplatione defigitur in ea Mu-
sices parte, quæ ordinatam sono-
rum constitutionem considerat.
cujus septem sunt partes. Prima,
de Sonis. De Intervallis, altera.
Tertia, de Systematis. Quarta,
de Generibus. Quinta, de Tonis.
Sexta, de Commutationibus. Sep-
tima, de ipsa cantus Composi-
tione.

A

Danske og/eller europæiske udgaver? 16. årh.

I årene **1500-1599** fordeler udgivelsessteder for græske og latinske værker udgivet af danskere, i Danmark eller med nationalt indhold sig således:

- **Det danske område, i alt 21 tekstudgaver:**
(København 18, Roskilde 1, Ribe 1, Slesvig 1)
- **Udlandet, i alt 25 tekstudgaver:**
(Leiden 5, Basel 3, Paris 3, Frankfurt am Main 2, Rostock 2, Antwerpen 1, Dresden 1, Franeker (Friesland) 1, Frankfurt an der Oder 1, Genève 1, Hamburg 1, Hanau 1, Köln 1, Leipzig 1, Magdeburg 1, Wittenberg 1)

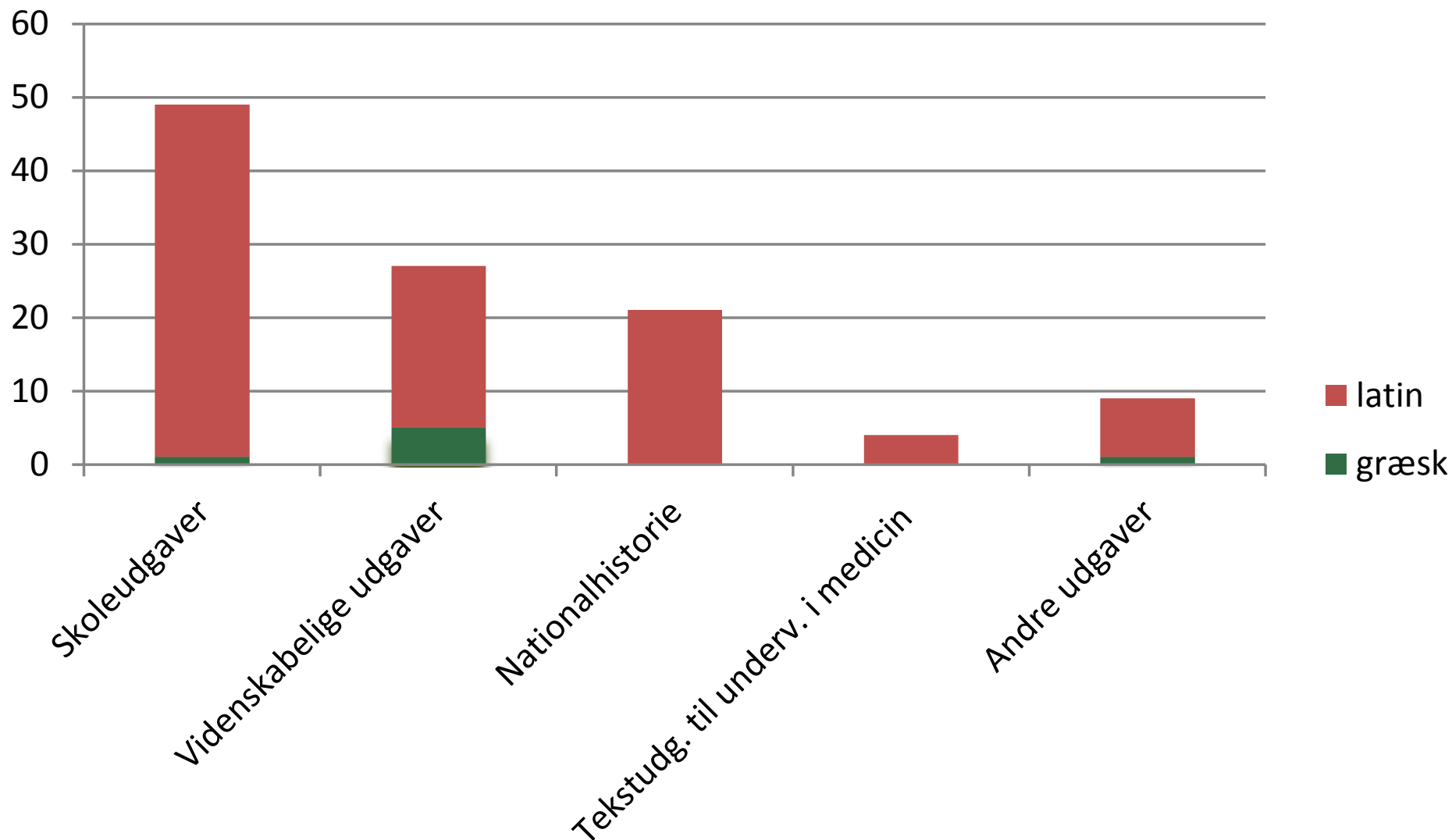
Danske og/eller europæiske udgaver? 17. årh.

I årene **1600-1699** fordeler udgivelsessteder for græske og latinske værker sig således:

- **Det danske område: i alt 33 tekstudgaver**
(København 22, Sorø 8, Kiel 2, Slesvig 1)
- **Udlandet: i alt 29 tekstudgaver**
(Amsterdam 8, Leiden 6, Hamburg 5, Frankfurt am Main 4, Leipzig 3, Padua 1, Paris 1, Strasbourg 1)

Græske og latinske tekstudgaver 1486-1699

Tentativ inddeling efter sprog og type/formål

Danske og/eller europæiske udgaver? 18. årh.+

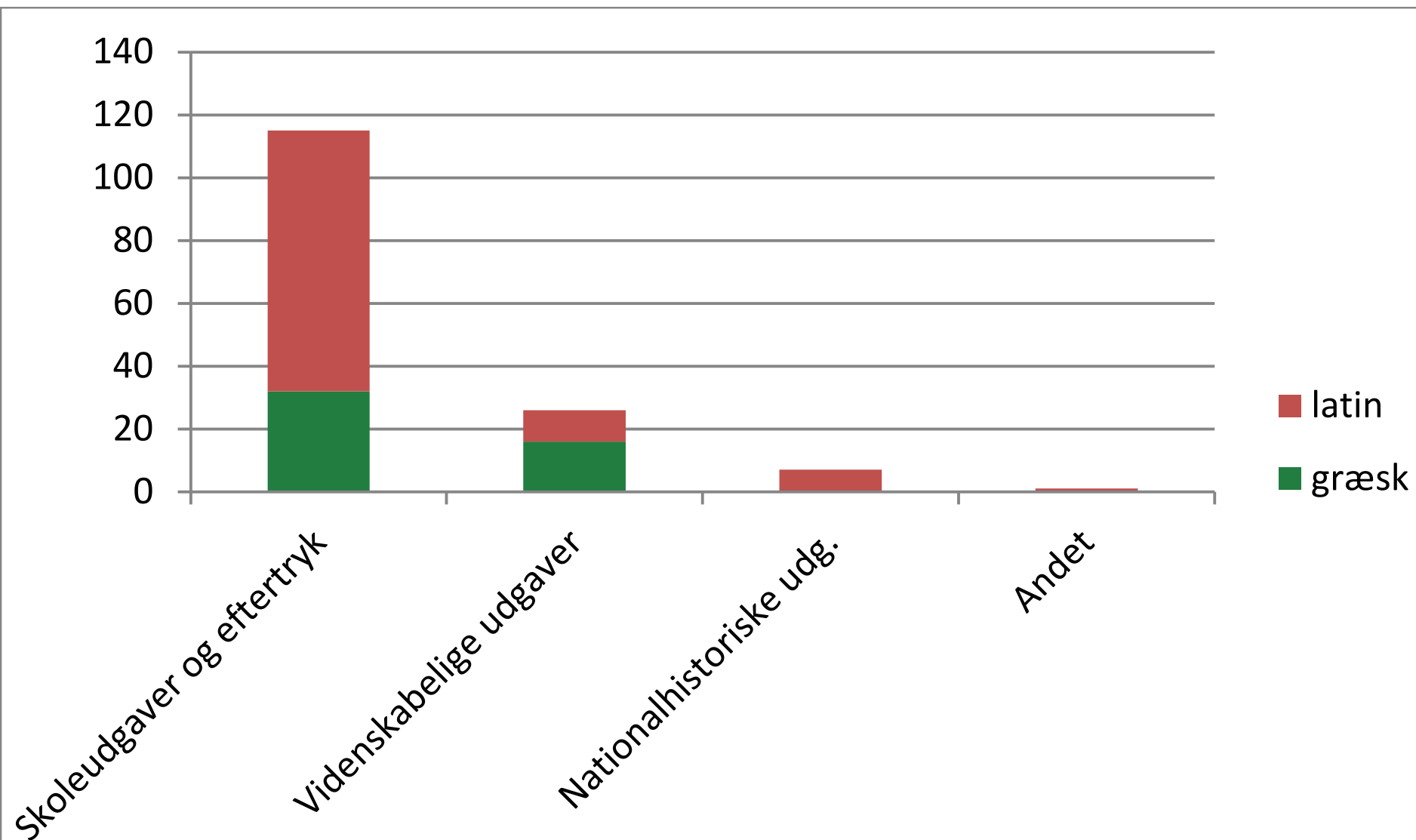
I årene **1700-1829** fordeler udgivelsessteder for græske og latinske værker sig således:

- **Det danske område: i alt 129 tekstudgaver**
(København 116, Kristiania 5, Slesvig 3, Altona 2, Kiel 2, Flensborg 1)
- **Udlandet: i alt 29 tekstudgaver**
(Leipzig 9, Göttingen 3, Rom 2, Amsterdam 1, Berlin 1, Bonn 1, Firenze 1, Hamborg 1, Hildesheim 1)

Græske og latinske tekstudgaver 1700-1829

Tentativ inddeling efter sprog og type/formål

Et tidligt eksempel på et fortløbende kritisk apparat?

Odo af Meung: *Editio duorum librorum Macri de virtutibus herbarum*, udgivet af Henrik Rantzau: Leipzig: Johann Steinmann 1590 & Hamborg: Jacob Wolf 1590

"Tuo autem permitto arbitrio, utram lectionem sequi malis".

Sed magis elixum iuuat illam saepe comestum.
 * tēnesmon. *Adiuuat incoctum pultri, sumptumq̄, * tenasmon*
 Porcino iungens adipi, si conteris ipsum,
 * modicos. *Non* modicum reprimes superaddens saepe tuum*
 † ignoratū. *Hunc † ignotarum potus non ledit aquarum,*
Nec diuersorum mutatio facta locorum,
Allia qui mane ieiuno sumpserit ore.

DE PLANTAGA ne maiore. 6.

Herbam qua nostra lingua Plantago vocatur
 Hanc arnoglossam Græcus vocat; est quæ
 Agnina similis folijs: Plantaginis huius
 Sunt gemine species; & maior prima vocatur
 Altera verò minor, quam vulgo lanciولاتam
 Dicunt, quod folijs, vt lancea, surgat acutis.
 His * in frigidandi, desiccandiq̄, notatur
 Tertius esse gradus: maiori vim † tamen esse
 * Maiorem dicunt, nimis humida vulnera † sanant
 Si superaddatur cum melle, & sordida purgant
 Cum sale, sicut olus, si iuncta coquatur acetosum
 Ventrem restringit nimium, sic mansa, fluentem
 * Sic
 † Saepe
 * Hicce dysentericos cibus, idem Cœliacosq̄.
 Stringit manantem superaddita † trita cruoribus
 Et nigris maculis fertur reparare colorem.
 Hi duo ver. } Oui cum lacryma mirè medicatur adustis,
 fus in im- } Sola canis morsum curat, sedatq̄ tumorem.
 presso exē }
 plaridesunt. } Er scrophas spargit, superaddita cum sale trita

Herakleides
Lembos: *Heraclidæ
Pontici de politiis
libellus*, udg. af
Niels Krag,
Genève: Pierre
Saint-André 1593
(LN 933).

ΕΚ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ.

ΘΗΝΑΙΟΙ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐχρῶντο βασιλεία.

Συνοικήσαντες δὲ Γῶνος αὐτοῖς, τότε παρῶν Γῶνες ἐπ-
λίθησαν.

Πανδίων δὲ βασιλεύσας μετ' ἐρχέσθαι, δίδει μετὰ ἀρχὴν
ταῖς γούσι.

Καὶ διετέλου οὗτοι σασιάζοντες.

Θησεύς δὲ ἐκήρυξε καὶ συνεβίβασε πύτους ἐπ' ἴση καὶ ὁμοίᾳ τιμῇ. οὗτος
ἐλθὼν εἰς Σκῆρον ἐτελεύτησεν, ὡς αἰεὶ καὶ περὶ τῶν ἀπὸ Λυκομήδους, φοβη-
θέντος μη σφετεριστῆται τὴν νῆσον.

Αθλιναῖοι δὲ ὕστερον παρὰ τὰ Μηδικὰ μετεκόμισαν αὐτὴ τὰ ὄσα.

Ἐκείνη δὲ Κορριδῶν οὐκ ἔπ βασιλεῖς ἠεὶ ἠῶτο, ἀλλὰ τὸ δακεῖν τρυφᾶν, καὶ
μαλακοῦς γέροντας. Ἰππομήδης δὲ εἰς τῆν Κορριδῶν βουλόμηνος ἀπώ-
σαδαυ τὴν ἀβουλῶν, λαβὼν ἔπι τῆ θυγατρὶ Λειμώνῃ μοιχόν, ἐκείνον
μὲν ἀείλεν ἑσπέρουζας μὲ τῆς θυγατρὸς τὰ ἄρματι, τὴν δὲ ἴππῳ
συνέκλεισεν ἕως ἀπόληται.

Τοῖς μὲν Κύλωνος, ἀλλὰ τὴν τυραννίδα, ὅτι τὸν βωμὸν τῆς θεᾶς πεφύ-
γῶτας, οἱ παρὰ Μεγακλῆα ἀπέκτειναν, καὶ τοῖς δρᾶσαντας αἰς ἐναγῆς ἠ-
λαμων.

Σόλων νομοθέτης Αθηναίων χρεῶν ἀποκοπῆν ἐποίησε, τὴν σφισάχθειαν
λεγομένην. ὡς δὲ διαχλοῦν αὐτὰ πινε παρὰ τῆν νόμων, ἀπεδήμησεν εἰς
Αἴγυπτον.

Πεισίσρατος τεύκοντα τεύει ἐπὶ τυραννίσας, γηράσας ἀπέθανεν.

Ἰππάρχος ὁ γὸς πασιςρατου παυδιώδης ἰὺ καὶ ἐσθπικός καὶ
φιλόμου-

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΑ

τῷ ΑΓΑΠΗΤΟΥ τῷ μὲν μέτρου πεποιημένη καὶ συγγε-
γραμμένη τῷ τῶν Δαυῶν καὶ Νορκαγιαίων καὶ τῶ
ἄλλων λαῶν θεοπάτω καὶ εὐσεβεστάτῳ
Βασιλεῖ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΙ ΤΕΤΑΡΤΩΙ παρὰ Πέτρου τῷ
Βορρίχιου ὑποφύτου μὲν τῆς ταπεινότητος
ἐπιμοπάτου.

Γ.

Ἀμπόλλης, βασιλεῦ, ὅς ἔχεις κλέει ἐν μερόπιοις
ἄφθιτον, εὐαγέσιν ἡμῆς βασιλῆα μόναρχον
πρῶτον λατρεῦσαι καὶ εἰσὶν ἄυλλοι αὐτῆς

ἐν σήθεσι μοίης καὶ σοὶ φίλα γαίνατ' ὁρώρη.

ὅπτε ὀπουραίου καθ' ὁμοίωσιν βασιλείης

σοὶ χθανὸς ὄρυχόρου χεῦσεν σκῆπτρον ἔδωκε,

ὄφρα δίκλω γλυκερῶ ἀνθρώπους ἑφόδρα διδάξῃς

ἰθυπέροισιν αἰεὶ αὐτοὺς θεσμοῖσι δικάζων.

Agapetos
Diakonos:
*Paraeneses ad
Iustinianum*,
udg. af Peder
Iversen Borch,
Rostock: Stephan
Möllmann
(Myliander),
1594 (LN 308).

DE, Bd 1. Periodisering

a) De lærde udgaver:

1486 - 1599: Humanistiske udgaver

1600 - 1699: Filologiske udgaver

1700 - 1830: Stagnation / specialisering af udgivervirksomheden

b) De videnskabelige udgaver:

1830 - 1930: Tekstkritiske udgaver

1930 - 2000: Større udgivelsesprojekter/serier

Johan Louis Ussing (1820-1950)

1847	Kbh.	Epigrafik, Inscriptiones graecae ineditae	Ussing, J.L.
1850	Kbh.	Cicero, Orationes tres de lege agraria (in usum scholarum)	Ussing, J.L.
1856	Kbh.	Plautus: Captiui	Ussing, J.L.
1857	Kbh.	Epigrafik, Græske og latinske indskrifter i København	Ussing, J.L.
1868	Kbh.	Theofrast, Characteres (+ Philodemus m.fl.)	Ussing, J.L.
1875	Kbh.	Plautus, Comoediae I-VII (1875-1892)	Ussing, J.L.

Martin Clarentius Gertz (1844-1929)

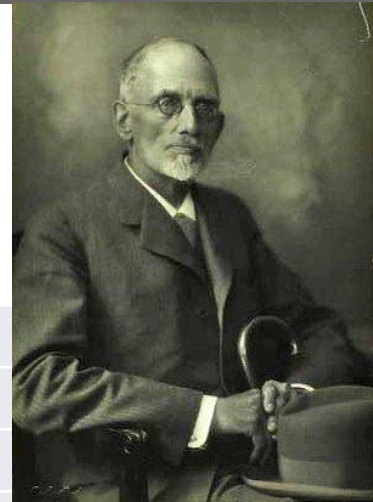
1876	Berlin	Seneca, De beneficiis et De clementia, ad codicem Nazarianum	Gertz, M. Cl.
1892	Kbh.	Anders Sunesen, Hexaémeron libri duodecim	Gertz, M. Cl.
1896	Kbh.	Caesar, Belli Gallici libri VII, A. Hirtii Belli Gallici liber octavus I-II (1896-1935), In usum discipulorum recensuit M. Cl. Gertz	Gertz, M. Cl.
1898	Kbh.	Seneca, Ad Lucilium epistulas aliquot ex codicibus optimis in usum exercitationum philologicarum (håndskreven, litograf.)	Gertz, M. Cl.
1908	Kbh.	Vitae Sanctorum Danorum I-III (1908-1912)	Gertz, M.Cl.
1917	Kbh.	Scriptores minores historiæ Danicæ medii aevi I-II (inkl. Compendium Saxonis (1917-1922)	Gertz, M.Cl.
1919	Kbh.	Cicero, Cato maior, De senectute	Gertz, M.Cl.
1886	Kbh.	Seneca, Dialogorum libri XII ad codicem praecipue Ambrosianum recensuit MC Gertz	Gertz, M. Cl.

Johan Ludvig Heiberg (1854-1928)

1880	Leipzig	Archimedes, Opera omnia cum commentariis Eutocii I-III (1880-1881)	Heiberg, Johan Ludvig
1883	Leipzig	Euklid, Elementa I-V (1883-1888)	Heiberg, Johan Ludvig
1891	Leipzig	Apollonios fra Perge, Apollonii Pergaei quae Graece extant cum commentariis antiquis	Heiberg, Johan Ludvig
1894	Berlin	Simplikios, Simplicii in Aristotelis de caelo commentaria	Heiberg, Johan Ludvig
1895	Leipzig	Klaudios Ptolemaios: De analemmate	Heiberg, Johan Ludvig
1895	Leipzig	Euklid, Optica	Heiberg, Johan Ludvig
1896	Leipzig	Serenus Antinoensis, Sectiones	Heiberg, Johan Ludvig
1897	Kbh.	Euklid, Elementa ex Interpretatione Al-Hadschdschadschii cum Commentariis Al-Narizii, Arabice et Latine ediderunt Notisque instruxerunt I-III (1897-1910) (Codex Leidensis 399,1) med og Besthorn, R.O.	Heiberg, Johan Ludvig
1898	Leipzig	Klaudios Ptolemaios, Claudii Ptolemaei opera quae exstant omnia I(a+b)-II (1898-1907)	Heiberg, Johan Ludvig
1901	Paris	Anatolius sur les dix premiers nombres (artikel + udgave (2 sider), PAH 32)	Heiberg, Johan Ludvig
1905	Berlin	Anon. Kommentar zu Platons Theaetet etc. Med Schubart & Diels	Heiberg, Johan Ludvig
1907	Hermes	Archimedes: De mechanis	Heiberg, Johan Ludvig
1910	Hermes	Klaudios Ptolemaios: Syntaxis, udg. af anon. Middellatinsk oversættelse	Heiberg, Johan Ludvig
1910	Leipzig	Archimedes, Archimedis Opera omnia cum commentariis Eutocii iterum I-III (1910-1915)	Heiberg, Johan Ludvig
1911	Hermes	Klaudios Ptolemaios: Syntaxis, udg. af anon. Middellatinsk oversættelse ??	Heiberg, Johan Ludvig
1912	Leipzig	Heron, Heronis definitiones cum variis collectionibus, Heronis quae feruntur geometrica, copiis Guilelmi Schmidt usus ed. JHL	Heiberg, Johan Ludvig
1912	Leipzig	Paulus Aegineta, Pauli Aeginetae libri tertii imterpretatio latina antiqua	Heiberg, Johan Ludvig
1914	Leipzig	Heron, Heronis quae ferentur stereometrica et De mensuris, copiis Guilelmi Schmidt usus ed. JHL	Heiberg, Johan Ludvig
1916	Leipzig	Euklid, Phaenomena et Scripta musica , med Menge	Heiberg, Johan Ludvig
1921	Leipzig	Paulus Aegineta, I-II (1921-1924)	Heiberg, Johan Ludvig
1924	Kbh.	Glossae medicinales	Heiberg, Johan Ludvig
1927	Kbh.	Mathematici Graeci minores	Heiberg, Johan Ludvig
1927	Leipzig	Hippokrates, Hippocratis indices librorum etc.	Heiberg, Johan Ludvig
1927	Leipzig	Theodosius, Sphaerica	Heiberg, Johan Ludvig
1929	Kbh.	Anonymi logica et quadriuium, cum scholiis antiquis	Heiberg, Johan Ludvig

Karl Hude (1860-1936)

1890	Kbh.	Thukydid, Hist. libri 6-8, Ad optimos codices denuo collatos	Hude, Karl
1892	Kbh.	Aristoteles, Athenaion politeia, den historiske Del Kapp. 1-41	Hude, Karl
1898	Leipzig	Thukydid, Hist. I-II (1898-1901)	Hude, Karl
1901	Leipzig	Thukydid, Hist. I-II (editio maior, med reduceret apparat)	Hude, Karl
1901	Leipzig	Thukydid: Historiae	Hude, Karl
1903	Leipzig	Thukydid, Hist. (edito minor) I-II	Hude, Karl
1908	Oxford	Herodot, Hist. I-II (1908-1909)	Hude, Karl
1911	Oxford	Lysias, Orationes	Hude, Karl
1923	Leipzig	Aretaios, Corpus medicorum graecorum 2	Hude, Karl
1927	Leipzig	Scholia in Thucydidem ad optimos codices collata	Hude, Karl
1930	Leipzig	Xenofon, Hellenika (editio maior)	Hude, Karl
1931	Leipzig	Xenofon, Anabasis (editio maior) Ad optimos codices denuo ab ipso collatos recensuit	Hude, Karl
1934	Leipzig	Xenofon, Apomnenoneumata	Hude, Karl
1958	Berlin	Aretaios, Corpus medicorum graecorum 2 ...editio altera..correcta..indicibus..aucta	Hude, Karl

Anders Bjørn Drachmann (1860-1935)

1902	Leipzig	Scholia vetera in Pindari carmina I-III (1902-1927)	Drachmann, A.B.
1912	Bonn	Diodor: Diodors römische Annalen bis 302 a. Chr. & 'Ineditum Vaticanum'	Drachmann, A. B.
1922	Kbh.	Sallust, Catilina (in usum scholarum) (med Gertz)	Drachmann, A.B.
1925	Kbh.	Tzetzes, Isaac Tzetzae de metris Pindaricis commentarius	Drachmann, A.B.

Ada Adler (1878-1946)

1928	Leipzig	Suidae Lexicon I-V (1928-1938)	Adler, Ada
------	---------	--------------------------------	------------

DE, Bd 1. Periodisering

a) De lærde udgaver:

1486 - 1599: Humanistiske udgaver

1600 – 1699: Filologiske udgaver

1700 – 1830: Stagnation / specialisering af udgivervirksomheden

b) De videnskabelige udgaver:

1830 – 1930: Tekstkritiske udgaver

1930 – 2000: Større udgivelsesprojekter/serier